

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan seminaari

Varhaiskasvatus ja perusopetus edistämään tyttöjen ja poikien tasa-arvoa
torstaina 27.10.2011, klo 12–16, Säätytalo, Helsinki

Perusopetuksen oppimateriaalit sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta

Professori Liisa Tainio
Opettajankoulutuslaitos
Helsingin yliopisto

Yksi perusopetuksen tärkeistä tavoitteista on auttaa lapsia ja nuoria kasvamaan tasa-arvoa kunnioittaviksi kansalaisiksi. Perusopetukseen tarkoitettut oppimateriaalit eivät kokonaisuutena tue tätä tavoitetta, sillä ne esittävät sukupuolet osin stereotyyppisesti ja miessukupuoli on enemmän esillä kuin naiset ja tytöt.

Esityksessä keskityn erityisesti tutkimukseen (Tainio & Teräs 2010), jossa tarkastelimme perusopetuksen oppimateriaaleista äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan ja oppilaanohjauksen oppikirjoja. Tutkittavana oli yhteensä 51 teosta. Tutkimme oppikirjojen sukupuolijäsennystä mm. laskemalla kuvissa ja teksteissä esiintyvien henkilöiden tai hahmojen sukupuolijakaumaa sekä tarkastelemalla sitä, miten sukupuolista oppikirjoissa puhutaan ja millaisina ne esitetään. Samaa lähestymistapaa on myöhemmin hyödynnetty useissa tehdyissä ja tekeillä olevissa pro gradu -tutkielmissa, joiden kohteena on mm. esiopetuksen materiaaleja, elämäntutkimustiedon, terveystiedon, ympäristöopin, uskonnon ja musiikin oppikirjoja. Saadut sekä tulossa olevien tutkielmien alustavat tulokset eivät poikkea Tainion ja Teräksen havainnoista.

Tainion ja Teräksen (2010) päätulos oli, että miessukupuoli on enemmän esillä kaikissa tutkituissa materiaaleissa sekä tekstien että kuvitusten osalta. Miehet, pojat ja erilaiset maskuliiniset fantasiahahmot ovat systemaattisesti kaikkien oppiaineiden ja jokaisen luokka-asteen materiaaleissa enemmistönä verrattuna naisiin, tyttöihin ja feminiinisiin fantasiahahmoihin. Esimerkiksi matematiikan oppikirjoissa esiintyy huomattavan vähän aikuisia naisia, joten aikuiset miehet assosioituvat matematiikkaan vahvemmin. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjoissa ovat enemmän esillä mies- kuin naiskirjailijat, ja kirjallisuustutkimuksissa päähenkilöinä esiintyy useammin poikia tai miehiä kuin tyttöjä tai naisia. Oppilaanohjauksen materiaaleissa kehoitetaan oppilaita valitsemaan opiskelualansa omien taipumustensa mukaan, sukupuolistereotyyppisistä vapaana. Teosten kuvitukset ja tekstien piilosanomien ei kuitenkaan kaikin ajoin tue tätä sanomaa.

Oppimateriaaleihin sisältyy vain vähäisesti sukupuolten tasa-arvoon ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvää pohdintaa, joten tasa-arvon rakentamiseen ja stereotyyppien purkamiseen ei anneta riittävästi eväitä. Nostan esityksessä kuitenkin esiin myös oppimateriaalien jaksoja, joissa sukupuolten tasa-arvo tai yhdenvertaisuuden periaatteet on hyvin huomioitu.

Tainio, L. & Teräs, T. 2010. Sukupuolijäsennys perusopetuksen oppikirjoissa. Raportit ja selvityksen 2010: 8. Helsinki: Opetushallitus

http://www.oph.fi/julkaisut/2010/sukupuolijäsennys_perusopetuksen_oppikirjoissa

